

Går klassekamp og befrielsesbevægelse i spænd i Sydafrika? Er der enhedsfagbevægelse i landet? Middelklassen - bremseklods eller forbundsfælle? Hvad gemmer der sig bag kampene mellem rivaliserende grupper af sorte? Hvad skændes de hvide om indbyrdes? Og hvor står kirkerne? Ligger befrielsen lige om hjørnet - og kan den undgå at blive blodig?

Disse og mange andre spørgsmål giver sydafrikanske kommunister deres svar på i denne bog - artikler i udvalg fra Sydafrikas Kommunistiske Parti, SACP's tidsskrift »The African Communist«.

Samlet er bogen et bidrag til analyse af den komplicerede situation i landet, en understregning af enhedens betydning i kampen mod apartheid, og et bud på morgendagens folkemagt i et demokratisk Sydafrika.

SYDAFRIKAS VEJ

SYDAFRIKAS VEJ

Sydafrikanske kommunister
om apartheids krise

Udvalgte artikler

Redaktion: Hans Erik Stolten

KOMM.S. HISTORIE

SYDAFRIKAS VEJ

Sydafrikanske kommunister om apartheidskrise
Udvalgte artikler

Indhold:

Introduktion

- 1.1 Om CPSA/SACP's rolle i modstandskampens historie og om den sydafrikanske frihedskampens placering i global sammenhæng.
Hans Erik Stolten. s. 7-22

Status for Sydafrikas kommunister

- 2.1 Interview med Brian Bunting, redaktør af African Communist.
Hans Erik Stolten. s.23-28

SACP's samfundsanalyse og strategi

- 3.1 Kolonialisme af en særlig type I-II. Ben Molapo s.29-50
3.2 Forholdet mellem klassekamp og national befrielse. Dialego. s.51-62
3.3 Om arbejderisme, socialisme og det kommunistiske parti.
Toussaint s.63-70

De folkelige kræfter i frihedskampen

- 4.1 For en bred koalition mellem anti-apartheid-kræfter. Denga s.71-80
4.2 Kampen for enhed i fagbevægelsen. R.E. Nyameko s.81-86
4.3 Fagbevægelsens offensiv. R.E. Nyameko s.87-98
4.4 Enhedsarbejde og splittelsestendenser i fagbevægelsen.
R.E. Nyameko s.99-104
4.5 Kvindernes rolle i revolutionen. Anonymt illegalt partimedlem s.105-108
4.6 Kirkens rolle i modstandskampen. Thoko Mdlalose s.109-112

Den herskende classes strategi

- 5.1 Modsætninger og krisetendenser indenfor borgerskab og statsmagt. Denga s.113-124
5.2 Forsøget på at skabe en "tredje styrke". Phineas Malinga s.125-132

Den aktuelle situation

- 6.1 Modstandsfronten er styrket. Joe Slovo s.133-142

Forkortelser - Ordforklaringer

Afrikanister	Stærkt nationalistisk orienterede sorte med udgangspunkt i den sorte bevidsthedsbevægelse (Black Consciousness), skeptisk overfor hvide aktivister spec. på ledende poster og kommunister.
ANC	African National Congress, Den afrikanske Nationalkongres.
Arbejderister	Tilhængere af gradvis udbredelse af arbejderstyrede fabrikker og byområder, ofte forkæmpere for en "upolitisk" fagbevægelse, der kun beskæftiger sig med arbejderspecifikke problemer.
AWB	Afrikaanse Weerstand Beweging, hvid fascistisk bevægelse.
AZACTU	Azanian Congress of Trade Unions, afrikanistisk orienteret sort fagorganisation, nu sammensluttet med CUSA i NACTU.
BCM	Black Consciousness Movement; den sorte bevidsthedsbevægelse der blomstrede i midten af halvfjerdserne
Broederbund	(Afrikaner Broederbund) Boernes ideologiske frontorganisation.
COSATU	Congress of South African Trade Unions, den sorte enhedslandsorganisation.
CPSA	Communist Party of South Africa, Det tidligere navn for Sydafrikas kommunistiske parti, ophævet 1950.
CUSA	Council of Unions of South Africa, konkurrerende afrikanistisk landsorganisation, nu sammensluttet med AZACTU i NACTU.
FOSATU	Federation of South African Trade Unions, tidligere landsorganisation, nu indgået i COSATU.
Inkatha	(Inkatha ye nkululeku ye sizwe) Høvding Gatsha Buthelezi's zulu-chauvinistiske splittelsesbevægelse.
KST	Kolonialisme af en særlig type (indre kolonialisme).
MK	uMkhonto we Sizwe, Nationens spyd, ANC's væbnede afdeling.
NACTU	Council of Trade Unions, konkurrerende faglig landsorganisation med udgangspunkt i Black Consciousness Movement.
NUM	National Unions of Mineworkers, det sorte minearb.forbund.
PAC	Pan Africanist Congress of Azania, Afrikanistisk modstandsbevægelse.
SACP	South African Communist Party, Sydafrikas kommunistiske Parti.
SACTU	South African Congress of Trade Unions, den underjordiske, eksilerede sorte landsorganisation.
UDF	United Democratic Front, Den forenede Demokratiske Front.Paraplyorganisation for modstandskampen, stiftet 1983.
UWUSA	Fagorganisation tilknyttet til G. Buthelezi's Inkatha-bevægelse.

1.1 Introduktion

Om CPSA/SACP's rolle i antiapartheidbevægelsens historie og om den sydafrikanske frihedskamps placering i global sammenhæng

Af Hans Erik Stolten

I 1921, da Sydafrikas Kommunistiske Parti blev dannet, var de fleste af de særlige klas-sedelinger og nationalitetsforhold, der danner grundlaget for den egenartede sydafri-kanske kapitalisme, allerede til stede.

En privilegeret hvid arbejderklasse havde sat sig på alle vellønnede faglærte jobs. Side-løbende med de indfødtes forvisning fra den bedste landbrugsjord skabtes et sort proletariat. Fra begyndelsen blev det dømt af tradition og lovgivning til en underord-net position med ekstremt dårligt betalt, ufaglært arbejde, og det blev efterhånden frataget alle sociale og politiske rettigheder.

En meget stor del af de hvide arbejdere var indvandrede engelske industriarbejdere, der uden hensyn til afrikanske forhold brugte deres medbragte klasseerfaringer fra den europæiske arbejderbevægelse. Den sorte arbejderklasse bestod af første generations-arbejdere, hentet fra de landbrugsbaserede stammesamfund til midlertidig beskæf-tigelse i miner og industri. Dette udgangspunkt splittede fra begyndelsen den syd-afrikanske arbejderbevægelse.

De socialister, som brød ud af det sydafrikanske Labour Party i 1915 for at skabe In-ternational Socialist League (ISL), havde to hovedmotiver. De ville vise deres protest mod Den Sydafrikanske Unions deltagelse i imperialismens verdenskrig, og de ønske-de at kæmpe for konsekvente socialistiske mål på et internationalistisk grundlag, der også omfattede Sydafrikas indfødte befolkning. Deres ugeavis, The International, skrev i oktober 1915:

"En internationalisme, der ikke indbefatter fulde rettigheder for den indfødte arbej-derklasse vil være skammelig... Vi kan ikke befri de hvide arbejdere, før vi har befriet de sorte."

ISL tog kontakt til alle sorte organisationer, herunder også ANC og var initiativtager til den første fagforening for sorte arbejdere, Industrial Workers of Africa (IWA). ISL og IWA spillede en central rolle i den store minestrejke i 1920, hvor mellem 40.000 og 70.000 sorte migrantarbejdere deltog.

På ISLs sidste konference i januar 1921 blev en række andre organisationer indbudt til at diskutere dannelsen af et revolutionært parti, som skulle dække hele Sydafrika. Der var repræsentanter for den indiske fagbevægelse i Cape og for sorte fagforeninger fra Johannesburg, men langt de fleste af de ca. 100 deltagere var hvide. En fem-mands forberedelseskomite blev nedsat, og i juli 1921 afholdtes den stiftende konference i Cape Town. Alle konferencens delegerede var hvide, men i forbindelse med konferencen holdt man et offentligt møde, hvis ca. 2000 deltagere overvejende bestod af farvede arbejdere.

The Communist Party of South Africa - CPSA -, Section of the Communist International, var det første kommunistiske parti på det afrikanske kontinent. Op til partiets dannelse var gået over et år med fraktionsstridigheder og forberedende møder, hvor bl.a. Kominterns optagelsesbetingelser var under diskussion. Partidannelsen var en naturlig udvikling af den revolutionære linie i ISL, men også andre socialistiske kræfter indgik i partiet, f. eks. folk fra Jewish Socialist Society, Durban Marxian Club, Paolei Zion, United Communist Party, Young Communist League. Også medlemmer af South African Labour Party og folk fra de indiske fagforeninger gik med.

I modsætning til alle andre politiske grupperinger med rødder i den hvide befolkningsgruppe var CPSA fra begyndelsen åben for alle racer og principiel tilhænger af fuld ligestilling. At ikke alle de revolutionære socialister havde en klar opfattelse af nationalitetsspørgsmålet fra første fase, kan læses i The International, december 1917:

“...der eksisterer intet "race-problem", kun et klasseproblem.”

De første år af ISLs og det kommunistiske partis eksistens var præget af manglende bevidsthed om de afrikanske organisationers selvstændige bidrag til kampen for socialisme. Partiets mål var ikke først og fremmest frihed til det "sorte Sydafrika", men frigørelsen af en arbejderklasse, i hvilken de sorte kun blev betragtet som en minoritet (hvad de iøvrigt også var indenfor fremstillingsindustrien). I partiet var der kun ringe forståelse for den økonomiske og strukturelle udvikling, det sydafrikanske samfund gennemløb. En udvikling, der proletariserede millioner af sorte, samtidig med at den hvide arbejderklasse udviklede sig til et egenligt arbejderaristokrati.

Det er let at være bagklog. For den tids revolutionære så situationen anderledes ud. Det hvide proletariat var velorganiseret og kamperfarent. Det indeholdt stærke socialistiske elementer, hvor det kommunistiske parti havde sine rødder. De sorte arbejdere derimod var uorganiserede og kun delvis proletariserede. Den sorte nationalistbevægelses mål var endnu upræcist formuleret, og den hentede det meste af sin støtte i en lille uddannet mellemklasseelite.

Der var allerede tidligt delte meninger i den revolutionære bevægelse om det nationale spørgsmål. Kommunisten David Ivon Jones fremlagde på ISLs vegne en rapport for Kominterns ledelse i 1921, "Kommunismen i Sydafrika", der profeterede:

“Klasseinteresser og nationale interesser blandt de sorte kan ikke adskilles. Der er tale om en revolutionær nationalistisk bevægelse”.

De sydafrikanske kommunister var ikke ene om at tro på et verdensomspændende revolutionært gennembrud i de tidlige tyvere. Også i Sydafrika var der en reel baggrund for disse visioner. Fra før verdenskrigen havde de hvide minearbejdere udkæmpet gentagne militante arbejdskampe med mineejerne, derunder generalstrejker, der førte til undtagelsestilstand og indsats af regeringens militærstyrker. Den største og sidste af disse hvide minestrejker var "Rand-revolten" i 1922. Partiet med Bill Andrews i spidsen støttede strejken. Baggrunden for strejken var i realiteten de hvide arbejderes forsvar for arbejdsstandarder, der var opbygget på raceprivilegier og altså på bekostning af deres sorte arbejdskammerater. Mineejerne forsøgte, med baggrund i faldende guldpriser, en liberalistisk løsning, hvor man erstattede hvide faglærte arbejdere med billig sort arbejdskraft. Deres statsmagt blev sat i sving mod Randrevolten, og militæret smadrede strejken under blodige sammenstød, hvor man sågar tog luftbombardementer i anvendelse. Flere af de hvide strejkeledere blev hængt.

Efter Labour Partys indtræden i "Pagtregeringen" i 1924 blev den herskende klasses strategi ændret afgørende. Den hvide arbejderklasses loyalitet blev købt ved hjælp af privilegier og den blev efterhånden en integreret del af den regerende klassealliance.

I denne situation måtte kommunisterne begynde en pinefuld omorientering af de strategiske udgangspunkter. Et stigende samarbejde med den bredt organiserede sorte fagbevægelse ICU og med ANC medførte en større andel af sorte medlemmer. Partikonferencen i 1924 afviste et forslag om tilnærmelse til Labour. Tværtimod besluttedes det at sætte partiets hovedkraft ind på at organisere det revolutionære potentiale i den hastigt voksende sorte arbejderklasse.

En del partimedlemmer med rod i den hvide arbejderbevægelse kunne vanskeligt tilpasse sig den nye linje, og nogle forlod partiet. Andre trak sig tilbage fra ledelsen og blev erstattet med en ny generation af sorte kommunister, hentet fra Young Communist League. Det var folk som Albert Nzula, J.B. Marks, Edwin Mofutsanyana og Moses Kotane. I 1928 havde partiet 1750 medlemmer. Af disse var de 1600 afrikanere.

I 20'erne voksede det faglige massearbejde frem med ICUs opbygning som en bred, sort, socialpolitisk bevægelse. Baggrunden var bl.a. den hvide arbejderbevægelses integration i den dominerende klassealliance i forbindelse med dannelsen af Pagtre-

geringen i 1924 og vedtagelsen af Industrial Conciliation Act, der udelukkede afrikanerne fra arbejdsmarkedets forhandlingssystem.

I ICU forsøgte kommunisterne at gennemtvunge en mere resultatorienteret fagpolitisk linje og organisationsform. Dette blev opfattet som en trussel af fagbevægelsens ledelse, der var præget af persondyrkelse, korrupsion og en engelsk præget, reformistisk fagpolitisk linje. Efter en periode med kraftigt stigende indflydelse blev kommunisterne i slutningen af 1926 udelukket fra fagbevægelsen.

Fra 1927 stod kommunisterne, med folk som Weinbren, Thebidi, La Guma og Moses Kotane i spidsen, bag dannelsen af en hel række afrikanske industrielle fagforeninger, der - i modsætning til ICU - var organiseret efter branchetilhørsforhold.

I 1927 deltog en af CPSA's farvede ledere, James La Guma, i Brusselle-konferencen som var arrangeret af League Against Imperialism. Her blev doktrinen, "Afrika for afrikanerne", lanceret. Bagefter rejste han til Moskva, hvor han blev hovedmanden bag Kominterns linje overfor Sydafrika. Kominterns sjette kongres i 1928 vedtog en resolution, der krævede oprettelsen af "en uafhængig indfødt sydafrikansk republik, som skridt mod en arbejder- og bonderepublik med fulde rettigheder for alle racer." Den sydafrikanske delegations talsmand, Sidney P. Bunting, kritiserede resolutionens ensidige prioritering af den sorte arbejderklasse. Kominterns ledelse afviste kritikken og forlangte, at CPSA arbejdede for en uafhængig indfødt republik. Ifølge partiets love måtte "Black Republic - resolutionen" efterleves, selvom den affødte indædt modstand blandt mange hvide medlemmer.

På partiets kongres i 1929 deltog 30 delegerede fra hele Sydafrika. Nogle kilder hævder, at partiet på dette tidspunkt var vokset til 3000 medlemmer. Det nye partiprogram, baseret på Komintern-resolutionen, blev debateret en hel dag før vedtagelsen. Programmet fastslog, at det afrikanske folk, det hårdest udbyttede flertal af befolkningen, potentielt udgjorde den revolutionære hovedstyrke i landet.

Black Republic-vedtagelsen var det første skridt hen mod partiets senere teoretiske grundlag: teorien om indre kolonialisme og revolution i to faser.

Denne politiske tilpasning var nødvendig og rigtig, men den måde den blev forceret igennem på, via et direktiv fra Komintern, gav partiet store problemer.

I 1930 modtog det sydafrikanske parti et længere dokument fra Kominterns eksekutivkomite, der angreb angiveligt opportunistiske og reformistiske elementer i parti-ledelsen, og som modarbejdede den nye kurs. Ligeledes bebrejdede man visse medlemmer, at de ikke havde forstået potentialerne i en borgerlig-demokratisk revolution

og i den indfødte nationalisme. De anklagedes også for tendenser til hvid chauvinisme.

Dokumentet blev offentliggjort i partiets avis, Umsebenzi og efterfulgtes af fraktionskampe og gentagne eksklusioner af ledende medlemmer, derunder Andrews, Weinbren, Sachs og Bunting. Den indre uro svækkede partiet og den samlede frihedskamp betydeligt. Først i slutningen af 30'erne vandt partiet ny styrke.

Partikonferencen i 1938 besluttede at flytte partihovedkvarteret fra Johannesburg til Cape Town. Det var et radikalt skridt at flytte partiets centrale ledelse væk fra landets industrielle centrum til en provins, hvor afrikanerne udgjorde et mindretal af befolkningen. Retræten lagde grundlaget for en ny offensiv. Andrews blev genindsat i partiets ledelse, og sammen med Moses Kotane stod han i spidsen for partiets genopbygning på et klarere politisk grundlag. Nye afdelinger blev organiseret, nye blade blev startet f. eks. Inkululeko og Freedom. Færre af partiets ledere kom fra den hvide arbejderbevægelse. Til gengæld var langt de fleste af medlemmerne stærkt engagerede i afrikanernes, indernes og de farvedes nationale organisationer eller i den nye brancheorganiserede sorte fagbevægelse.

I første halvdel af 40'erne etablerede de moderne brancheorganiserede fagforeninger sig for alvor på baggrund af den voksende industrialisering. Proletarisering og en massiv strejkebevægelse forrykkede midlertidigt magtforholdene. Kravet om anerkendelse af de afrikanske fagforeninger som lovlig part i kollektive forhandlinger kunne for første gang rejses af de sortes faglige landsorganisation CNETU og minearbejderforbundet, AMVU, med et begrundet håb om gennembrud.

1940'erne blev en ubrudt fremgangsperiode for CPSA. Partiet var den drivende kraft i opbygningen af det nye fagforeningscenter, CNETU, der koordinerede den voksende, succesfulde sorte strejkebevægelse inden for fremstillingsindustrien, som kulminerede med strejkebølgen i slutningen af 1942. Sammen med ANC's Transvaal-afdeling var man initiativtager til opbygningen af de sorte minearbejderes fagforening, AMWU.

Desillusioneringen indenfor den sorte nationalistbevægelse, der var fulgt efter vedtagelsen af de såkaldte Hertzog-love i 1937, som fratog afrikanerne de fleste af deres tilbageværende parlamentariske rettigheder, blev afløst af en hidtil uset radikalisme. Sammen med ANC's Youth League stod partiet i midten af 40'erne bag masseprotester, civile ulydighedskampagner, landbesættelser og transportbojkotter over hele Sydafrika.

Under indtryk af denne proces vandt radikale nationalister og kommunister større indflydelse i ANC, og organisationen forvandlede gradvist til en militant massebevæ-

gelse. Samtidig fremmedes et organiseret samarbejde mellem afrikanske, indiske og farvede organisationer omkring konkrete protestaktioner.

Fyrrenes modstandsbevægelse kulminerede med den store minestrejke i 1946. De sorte minearbejderes løn var ikke steget siden århundredeskiftet og krigsårenes inflation bragte den langt under eksistensminimum. I august 1946 førte dette til en uundgåelig konfrontation med den sydafrikanske kapitals hovedcenter, Chamber of Mines. Ledet af AMWU lagde 75.000 arbejdere mineindustrien stille. CNETU lagde op til generalstrejke på resten af det sorte arbejdsmarked.

Statsmagten slog til uden tøven. General Smuts satte over 1600 svært bevæbnede politifolk ind. De ubevæbnede arbejdere blev drevet ned i minerne med geværkolber, bajonetter og skud. Strejkekomiteens og fagbevægelsens ledere blev sat fast. Over 1200 arbejdere blev såret og adskillige dræbt. CPSAs medlemmer var centralt placeret i revolten og distriktsledelsen i Johannesburg blev straks arresteret sammen med mange af partiets faglige kadre. Få dage senere skete det samme med hele partiledelsen i Cape Town. Retsagerne varede til 1948.

Minestrejken medvirkede afgørende til det politiske skift i Sydafrika fra en liberalistisk orienteret "segregationpolitik" til Nationalistpartiets erklærede apartheidpolitik efter valgsejren i 1948.

Årsagerne til overgangen fra segregation (adskillelsespolitik) til den erklærede apartheid, skal søges i problemerne med at kontrollere den sorte befolkning under efterkrigstidens økonomiske afmatning, samtidig med at reservat-økonomien ikke længere i samme omfang kunne subsidiere arbejdslønnen for en mere fastboende arbejdsstyrke i byerne. Det var blevet nødvendigt for kapital og statsmagt med en mere direkte og brutal undertrykkelsespolitik, hvis kontrollen med arbejdskraften skulle bevares. Denne linje var udtryk for et reelt interessefællesskab, der også omfattede farmerne og de hvide arbejdere.

Partiet satte kræfterne ind på at vinde retsagerne, at kæmpe for stemmeret til alle og på at skabe grundlaget for en ny politisk massebevægelse. Det gav også resultater. Retsagerne endte med frifindelse. ANC vedtog det radikale program "Programme of Action" i 1949 og den første politiske strejkedemonstration blev gennemført med succes i hele Witwatersrand-området året efter. Regeringen svarede med mødeforbud, besættelse af sorte "townships" og drab på 18 strejkende arbejdere. I denne atmosfære af vold og terror fremsatte nationalistregeringen forslag om forbud mod alt arbejde til fordel for...

"...doktrinen om marxistisk socialisme og alle lignende doktriner".

Partiet og hele frihedsbevægelsen rejste fornyet masseprotest i bevidstheden om at loven skulle tjene til at knægte store dele af oppositionen og ikke blot kommunistpartiet.

Selv om truslen om et forbud havde været kendt i månedsvis blev spørgsmålet om illegalitet først taget op i partiet mens loven blev behandlet i parlamentet. På partiets kongres i januar 1950 havde centralkomiteen forelagt et dokument, "Nationalisme og klassekamp", der fastslog, at Black Republic-linjen fra 1928 stadig var grundlaget for partiets arbejde. Perspektivet blev dog udbygget med en formulering om at:

"Det særlige ved Sydafrika er, at det forener egenskaberne ved en imperialistisk stat og en koloni indenfor en samlet geografisk, politisk og økonomisk enhed".

Det blev fastlagt som partiets strategi at søge at orientere den nationale befrielsesbevægelse hen imod en kamp mod kapitalismen, gennem en anskueliggørelse af racediskriminatione som primært en mekanisme til udbytning af de sorte arbejdere. Partiet så det derfor som en opgave at sikre en fremtrædende rolle for de mest bevidste dele af arbejderklassen i de nationale bevægelser.

Kongressen vedtog også, at partiet skulle fremme samlingen af de nationale organisationer i et revolutionært parti af arbejdere, bønder, intellektuelle og småborgerskab for at kæmpe for national befrielse, i samarbejde med bevidste, hvide arbejdere og intellektuelle ud fra et klargjort program. Dette skulle dog ikke overflødiggøre det kommunistiske partis ledende rolle i kampen for socialisme. Hermed var der skabt et udgangspunkt for 50'ernes "kongresbevægelse" og for ANC's videre udvikling.

Fremlæggelsen af kommunistloven senere på året tog partiet på sengen. Et krisemøde i centralkomiteen i maj 1950 afslørede svagheden i partiets hidtil overvejende praksisorienteret arbejdsstil og den manglende strategi for underjordisk arbejde. Et flertal af centralkomiteen besluttede at opløse partiet.

Eftersom de fleste af medlemmerne var kendt af politiet, kunne de fængsles umiddelbart, hvis partiet fortsatte sit arbejde. Der var derfor ingen mulighed for at ignorere loven. Det blev besluttet, at medlemmernes arbejde med mobiliseringen af protestbevægelsen skulle fortsætte længst muligt. Partimedlemmerne blev først informeret om beslutningen få dage før partiets faktiske opløsning, som blev effektueret på dagen for lovens vedtagelse.

Mange medlemmer accepterede beslutningen, fordi de var overbevist om at et undergrundsapparat var forberedt. Da det begyndte at gå op for dem, at en sådan beslutning ikke var truffet af centralkomiteen, var partiet allerede opløst, arkiverne splittet og dets udgivelser stoppet.

Diskussionen fortsatte mellem ledende medlemmer. En del var indstillet på at gøre opløsningen endelig. Andre ville indskrænke partimedlemmernes aktivitet til det rent illegale arbejde. En tredje holdning, som ville bibeholde medlemmernes arbejde i masseorganisationerne i størst muligt omfang og samtidig organisere det revolutionære parti som en underjordisk basis, vandt efterhånden overhånd, og i begyndelsen af 1953 indkaldtes til en hemmelig national konference. Her gendannedes partiet under navnet South African Communist Party (SACP) med den opgave at:

“...kombinere legalt massearbejde med det illegale arbejde for opbygningen af det marxistisk-leninistiske parti”.

Det revolutionære parti kunne ikke bare afskaffes. De fleste gamle partimedlemmer fandt efterhånden vej ind i det nye parti, men eksistensen af SACP var ukendt for offentligheden til begyndelsen af 60'erne. SACP videreførte CPSA's bedste traditioner.

Partiets medlemmer spillede en afgørende rolle i 50'ernes omfattende massebevægelser og ANC's udvikling til frihedskampens militante frontorganisation. Opbygningen af tilsvarende modstandsorganisationer for inderne, de farvede og de progressive hvide indenfor kongresalliancens brede samarbejde; skabelsen af SACTU, den nye politiske fagbevægelse, og i den landsomfattende folkelige mobilisering i forbindelse med Folkets Kongres og vedtagelsen af Frihedserklæringen i 1955.

I 1950'erne tog arbejderklassen sammen med andre lag af den sorte befolkning nye kampformer i brug. En kombination af kortvarige industrielle storstrejker og landsdækkende politiske kampanjer fremstår som et karakteristisk træk. Det var en vigtig periode for dannelsen af den sorte befolknings masseorganisationer og for formuleringen af frihedskampens politiske program og perspektiver. Vigtige elementer i massestrejkerne var sammenkædningen af økonomiske og politiske krav, forholdet mellem arbejderklassens kerne og de uorganiserede arbejdere, relationen mellem politiske demonstrationer og strejkebevægelse og den gradvise opbygning af en systemoverskridende situation. Samarbejdet mellem Den afrikanske nationalkongres (ANC), fagforeningskongressen (SACTU), den indiske og den farvede kongres (SAIC & SACPO) og den hvide del af kongresbevægelsen (COD), var bærerne af denne udvikling, som blev stoppet brat med indførelsen af den åbenlyse politistat fra begyndelsen af 60'erne.

Sidste halvdel af 50'erne var præget af en stadig voksende samling af modstanden frem til noget, der i 1960-61 stærkt mindede om en revolutionær situation. Den var præget af omfattende politiske “stay-at-home-strejker” i 1957 og 1958, ulydighedskampanjer, bus- og fødevarerbojkotter, kvindeprotester i township-områderne og borgerkrigsagtige oprør i flere bantustans.

Modstanden kulminerede med flere ugers landsomfattende aktioneri 1960 som reaktion på Sharpeville-massakren og med proteststrejken i maj 1961 efter bruddet med Commonwealth og udråbelsen af Den Sydafrikanske Republik.

Kommunisterne havde mere end en finger med i spillet og apartheid-regeringens indtil da, begrænsede undertrykkelsespolitik spillede fallit. Kapitalmagten og klassealliancen i den hvide lejr så kun en overlevelsesmulighed for deres perverse privilegiesamfund: Indførelsen af den åbne fascisme. I 1960 blev ANC forbudt og kort tid efter var al modstand drevet under jorden. Apartheidpolitikken, indtil dette tidspunkt, begrænsede undertrykkelse, havde altså vist sig utilstrækkelig og Nationalistpartiet udviklede gradvist en strategi for total adskillelse: "Seperate Development" (adskilt udvikling).

Partiets 5. kongres afholdtes illegalt i Sydafrika i 1962. Et nyt skelsættende program, “Vejen til frihed for Sydafrika”, blev vedtaget efter diskussion i partiet. For første gang fremstod partiets teoretiske grundlag og politiske strategi som en videnskabelig, dybtgående helhedsanalyse af den sydafrikanske virkelighed.

“Som sin umiddelbare opgave arbejder SACP for en forenet befrielsesfront. Det stræber efter at forene alle dele af det undertrykte folk for en national-demokratisk revolution for at ødelægge det hvide overherredømme... Revolutionens hovedindhold vil være den nationale befrielse af det afrikanske folk... At knuse kolonialismen og opnå national frihed er grundlæggende betingelser for fremskridt mod det kommunistiske partis hovedmål - etableringen af et socialistisk Sydafrika...”

Kongressen efterlod også ubesvarede spørgsmål. Hvordan skulle den sabotagekampanje, som kongressen opfordrede til, kunne føres videre til en overtagelse af magten i samfundet? Og hvordan kunne man beskytte de folkelige kræfter mod regimets mod-offensiv?

Ved hjælp af sabotage-lovgivningens beføjelser lykkedes det i de følgende år for regeringen med terror, agentvirksomhed og udbredt anvendelse af tortur at decimere og infiltrere modstandsbevægelsen, derunder også partiet og dets hovedkvarter. Det viste sig nødvendigt at flytte både ANC's og SACP's centrale organer til udlandet for at reorganisere kræfterne.

Det, at den samlede frihedsbevægelse nu var illegal, nødvendiggjorde et endnu tættere samarbejde mellem SACP, ANC og SACTU. Igennem det meste af 60'erne var de eneste muligheder for modstand, eksilbevægelsens solidaritetsarbejde og den væbnede kamp, organiseret i Umkhonto we Sizwe ("Nationens spyd"). Især på det militære område spillede kommunisternes organisationserfaring og gode forbindelser til de socia-

listiske lande en vigtig rolle. Partiets nuværende generalsekretær, Joe Slovo, var gennem mange år stabschef for "Nationens spyd", efter at Nelson Mandela, organisationens første leder, var blevet arresteret. Under Slovos ledelse blev den væbnede kamp underordnet massekampen i en samlet strategi.

Opbygningen af den internationale solidaritet med Sydafrikas folk tog fart i perioden efter 1960.

At lede modstandskampen illegalt og fra positioner i udlandet viste sig vanskeligt. Det må erkendes, at det 60'erne igennem faktisk lykkedes for styret at holde kampen mod apartheid nede på et lavt blus indenfor Sydafrikas grænser, trods mange og gentagne forsøg fra ANC's væbnede afdeling, Umkonto we Sizwe, på at rejse modstanden ved hjælp af sabotagekampagner.

Tilværelsen i eksil gav helt nye problemer og vanskeligheder. For nogle af de eksilerede bevægelser viste det sig vanskeligt at holde sammen på tropperne uden at fraktionskampe tog overhånd sådan som det f.eks. skete for Den Panafrikanske Kongres (PAC).

At skaffe et materielt grundlag i form af kontorer, løn til funktionærer, rejsepenge og opbygningen af et eksilnetværk var et andet problem. Først derefter kunne man tage fat på den egentlige opgaves 2 dele: For det første at rejse en international solidaritetsbevægelse, som kunne udgøre et reelt pres for forandringer. For det andet at genopbygge den organiserede apartheidmodstand i selve Sydafrika fra grunden. En stor del af modstandsorganisationernes eksilarbejde bestod i diplomatisk virksomhed. Det indebar også åbenlyse farer. Man kunne blive tvunget til at tage standpunkt for støtte- og værtsnationers interesser i internationale konflikter. Eller de få ledere, der blev behandlet på niveau med diplomatiske repræsentanter, kunne få urealistiske forestillinger om deres organisations faktiske betydning eller blive isoleret fra situationen i hjemlandet og fra den store masse af menige politiske flygtninge.

ANC, SACTU og SACP benævnes ofte under et som frihedsalliancen. Dens eksilhistorie op til i dag deles ofte op i fire faser:

Den første fase fra 1960 til 1963 omfatter etableringen af missioner i udlandet og diplomatiske bestræbelser på at rejse økonomisk og materiel støtte og opbygningen af et militært træningsprogram.

Den anden fase starter med arrestationen af næsten hele den interne ledelse i hovedkvarteret ved Rivonia midt i 1963 og den udenlandske missions overtagelse af den politiske ledelse og af ansvaret for den væbnede kamp. Modstandskampen i

perioden 1963-69 er karakteriseret ved forsøg på militær infiltration via Rhodesia (Zimbabwe) i alliance med ZAPU.

Tredie fase, 1970-76, startede med en selvransagelse i ANC, delvis som følge af manglen på succes i de militære operationer og utilfredshed i træningslejrene. For første gang siden Lobatsi-mødet i 1962, afholdt ANC i 1969 en større konference. Morogoro-konferencen førte til vigtige organisatoriske omlægninger og en mere offensiv strategi, der tog sigte på at udvide bredden i frihedsfronten, bl.a. åbnedes ANC for hvide medlemmer. Infiltrationen ind i Sydafrika af fagforeningsfolk, politiske organisatorer og sabotører skete nu mest ad de normale rejseveje og ved hjælp af forfalskede papirer.

Den fjerde og indtil videre sidste fase i eksilkampen tog sin begyndelse efter de landsomfattende proteststrejker i kølvandet på Soweto-massakren i 1976. I månederne efter Soweto flygtede tusindvis af især unge, både sorte og hvide, fra Sydafrika og mange sluttede sig til eksilfronten.

Det er altså karakteristisk for modstandskampen igennem 70'erne og 80'erne, at der sker en fortsat udbygning af eksilapparatet og af det underjordiske netværk i selve Sydafrika som nødvendig støtte for en hurtigt voksende, legal, politisk og faglig massebevægelse.

At den sydafrikanske regering stadig tager ANC's, SACTU's og SACP's eksilarbejde alvorligt, ses af likvideringerne og mordforsøgene på disse organisationers eksilrepræsentanter, der jævnligt omtales i pressen.

ANCs vedtagelse af dokumentet "Strategi og Taktik" på Morogoro-konferencen i 1969 afspejlede det tætte samarbejde med kommunistpartiet. Dokumentet fastslog:

1. Hovedmålet for den sydafrikanske revolutions nuværende stadie er det afrikanske folks befrielse.
2. Kampen finder sted i en verden, hvor imperialismen ikke længere sidder inde med hele magten. De socialistiske lande og de nye befriede stater har ændret magtbalancen.
3. Kampens perspektiv rækker udover den politiske kontrol og peger frem mod økonomisk lighed.
4. Arbejderklassen vil udgøre en nøglekraft i frihedskampen".

I tiden efter Morogoro-konferencen lykkedes det at etablere et politisk og fagligt netværk inden for Sydafrikas grænser. Efter strejkebølgen i 1972-73 blev apartheidregimet tvunget til de første indrømmelser, og efter de landsomfattende proteststrejker i kølvandet på Soweto-massakren i 1976 var frihedsfronten for første gang generelt i offensiven.

Behovet for at reformere apartheidsamfundet var blevet åbenlyst fra begyndelsen af 70'erne og var ikke kun fremtvunget af presset fra de sorte arbejdere. Et større udbud af uddannet arbejdskraft var blevet en nødvendighed for en fortsat vækst i kapitalintensitet og produktivitet. En udvidelse af købekraften var samtidig blevet en betingelse for både nationale og internationale producenters afsætningsmuligheder på det sydafrikanske marked. En fortsat vækst i økonomien krævede en større integration af i det mindste en del af den sorte befolkningsgruppe i den sydafrikanske kapitalisme.

At gennemføre en sådan integration samtidig med en fortsat reservation af magten for et lille mindretal viste sig imidlertid at byde på måske uløselige problemer. Selvom regimet i de følgende år forsøgte at give apartheid ny dynamik ved hjælp af "Den totale strategi" og en reformpolitik, der bl.a. omfattede en fornyelse af arbejdsmarkedslovgivningen i 1977, 1979 og 1981, samt en mildning af "petty-apartheids" mest ydmygende bestemmelser, lykkedes det ikke at genvinde initiativet. Tværtimod uddybedes krisen indenfor den hvide lejr og i begyndelsen af 1988 måtte dele af reformpolitikken, i det mindste midlertidigt, opgives. Generalstrejken i 1984 og opbygningen af en militant og politisk aktiv enhedsfagbevægelse, opstandene i de sorte townships og skabelsen af alternative sorte magtstrukturer skræmte dele af den hvide befolkning og viste samtidig utilstrækkeligheden i de gennemførte reformer.

Opbygningen af den nye legale fagbevægelse skete ikke uden alvorlige interne konflikter. Forskelle i faglige traditioner, etnisk baggrund og ideologi satte sig igennem. Enhedsprocessen i den sorte fagbevægelse kom for alvor igang efter initiativer fra undergrundsfagbevægelsen SACTU i midten af 70'erne og er, trods oprettelsen af landsorganisationen COSATU, endnu ikke slut. En betydende del af fagforeningerne er fortsat samlet i den konkurrerende landsorganisation NACTU, som præges af afrikanistisme. Den nægter at anerkende hvide på ledende poster i fagbevægelsen og tager afstand fra "fremmede ideologier", derunder først og fremmest kommunistiske tendenser. Også på det organisatoriske felt udvikledes reelle interessemodsætninger indenfor fagbevægelsen. Først indenfor de sidste par år er det lykkedes at samle de fleste sorte fagforeninger i industriforbund. Politiske uenigheder opstod omkring spørgsmålet om, hvorvidt fagforeningerne skulle lade sig registrere, og i hvilket omfang man skulle bygge fagbevægelsens positioner op omkring engagement i de sorte bydeles alternative magtstrukturer.

Statsmagten i Sydafrika har tidligere gentagne gange forhindret overgangen fra fagbevægelsens opbygningsfase til dannelsen af en permanent landsorganisation. Med de i 1987 fremlagte forslag til en skærpet arbejdsmarkedslovgivning og de skærpede forbud mod fagbevægelsens politiske aktivitet og forbudet mod udefra kommende økonomisk støtte fra maj 1988, står vi muligvis igen overfor en sådan situation. Apartheidsystemet og den hvide klassealliance, der står bag det, er tilsyneladende

fastlåst i en krise, der både er økonomisk, politisk og ideologisk, og som til stadighed uddybes.

Regeringens reformpolitik har gjort det muligt at skabe platforme for apartheidmodstanden, der er så stærke, at selve systemet har været truet. Det er ikke lykkedes at introducere reformistiske eller økonomistiske holdninger i den sorte arbejderklasse i det forventede omfang. Samtidig vender dele af det hvide mindretal sig fanatisk imod udsigten til selv mindre indskrænkninger i deres privilegier.

Imidlertid ser mange afrikaanstalende intellektuelle og erhvervsfolk efterhånden med dyb skepsis på apartheids fremtid. Ledende kræfter i Broederbund, boernes traditionelle eliteorganisation, søger efter en acceptabel udvej af krisen og har for nylig taget initiativ til en dialog med ANC.

Der er ikke lavet egentlig historisk forskning om SACP's udvikling i 1970'erne og 80'erne. Det er også en vanskelig opgave. Partiets illegalitet betyder, at det store flertal af medlemmerne er anonyme. Partiets organisation og konkrete handlinger er mørkelagt af sikkerhedshensyn. Partiets medlemmer står i modstandskampens forreste linie, og alt for mange af dem er allerede faldet som ofre for regimets effektive sikkerhedsapparat. At partiet er til stede hvor tingene sker, er der ingen tvivl om. Gennem SACTU har partimedlemmer ydet en omfattende indsats ved opbygningen af den nye åbne enhedsfagbevægelse, der idag samler omkring en million industriarbejdere i COSATU.

Ved de seneste års oprør i de sorte townships, der for alvor tog fart efter generalstrejken i 1984, har slumbyernes ungdomsbevægelser båret partiets paroler frem ved siden af ANCs. På den politiske kamplads har partimedlemmerne været forrest i opbygningen af alternative demokratiske magtstrukturer i de enklaver, hvor regimets håndlangere er blevet sat på porten. Både her og i fagbevægelsen har partiet arbejdet for tilslutning til den brede demokratiske samling i UDF. På det militære felt har partiet været deltager i de sabotagekampagner, der har været gennemført f.eks. i 1976-77 og 1985-86. Denne del af modstandskampen vil på baggrund af den skærpede politiske undertrykkelse formentlig blive et væsentligt område for partiets indsats også fremover.

Der er dog tegn på, at partiet vægter massearbejdet blandt de sorte industriarbejdere som det absolut vigtigste område at sætte ind.

Det ville være en fejl at undervurdere den dominerende klassealliances politiske spillem. Styret er i besiddelse af absolut militær overlegenhed, og dets forsøg på at skabe "en tredje styrke" med omdrejningspunkt i høvding Buthelezi's Inkatha-bevægelse har

været virkningsfuldt. Opbygningen af en sort middelklasse i byområderne går meget langsomt, men i de nye homelands er der skabt en fåtallig sort overklasse, og det første sort ejede aktieselskab er registreret på Johannesburgs børse på racemæssig ligeberettiget grundlag. Forholdene for en del sorte byarbejdere er i dag hævet til en standard, så de har noget at tabe ved en opløsning af samfundet eller effektive økonomiske sanktioner.

På trods af mindre åbninger overfor farvede og asiater i valgsystemet (som i overvældende grad er blevet boykottet af disse befolkningsgrupper), er der ingen tegn på en snarlig frivillig overdragelse af den politiske magt til befolkningsflertallet. Modstandskampen mod regimet, støttet af en fortsat voksende, international solidaritetsbevægelse, nærmer sig langsomt en fase, der kan blive afgørende for hele regionens fremtid.

Udviklingen indenfor den hvide lejr, bredden, styrken og strategierne i den demokratiske bevægelse og det internationale politiske pres vil blive afgørende for, om nedbrydningen af apartheidsystemet kan foregå med relativt fredelige midler.

De nære bånd mellem ANC, SACTU og SACP er bekræftet ved talrige lejligheder, bl.a. på ANC's Kabwe-konference i 1985 og på partiets 65 års jubilæumsmøde i London i 1986. Med kamperfaringer, der rækker tilbage til tiden før den russiske oktoberrevolution, fremstår Sydafrikas Kommunistiske Parti, mere end nogensinde, som den mest bevidste, mest velorganiserede og mest udholdende del af den demokratiske modstandsfront i Sydafrika.

Siden begyndelsen af 1970'erne har Sydafrika i perioder vist været et populært forskningsemne blandt historikere og samfundsforskere. I fremstillingen af Sydafrikas historie anlægger forskerne ofte en kunstig akademisk distance til apartheidmodstandens organisationer, der indbefatter en manglende anerkendelse af, at arbejderbevægelsen, også uden hvide intellektuelle vejledere, kan udgøre en selvstændig drivkraft i samfundsudviklingen. Forskningen tilkender så godt som aldrig den underjordiske fagbevægelses eksilorganisation eller dennes indenlandske netværk nogen betydning, ligesom Sydafrikas Kommunistiske Parti og den internationale solidaritetsbevægelse ofte ignoreres fuldstændig. For nogle forskeres vedkommende, skyldes disse mangler formentlig, at de ønsker at bevare muligheden for at fortsætte, eller vende hjem til et arbejde på sydafrikanske universiteter og arkiver.

Fra 80'ernes begyndelse har historieforskningen da også været præget af, at progressive eksilerede historikere er begyndt at vende tilbage til Sydafrika i et omfang, så man idag må sige, at en stor del af den kvalificerede forskning i arbejderbevægelsens historie nu finder sted på sydafrikanske universiteter. Fremskridtsvenlige akademiske

miljøer er under udvikling i en skala, så ANC's seneste store solidaritetskonference i Arusha i december 1987 fandt det tilrådeligt at anbefale en mere differentieret holdning til kulturel og akademisk boykot. Sydafrikanske historikere, der vel også burde være de første til at tage dette forskningsfelt op, har dårlig adgang til bevægelsernes arkiver og dokumenter, hvoraf en del er forbudt læsning i landet. De officielle sydafrikanske kilder omhandlende den demokratiske bevægelses nyeste historie er for manges vedkommende lukkede og/eller hemmeligtstemplede og for andres vedkommende bevidst misinformerende. For klassebevidste sorte historikere og for erklærede marxister eksisterer forskningsmuligheder fortsat ikke inden for Sydafrikas grænser.

De forbudte og undertrykte bevægelseres egen historieskrivning kan sjældent karakteriseres som egentlig forskning. Bevægelsernes egne publikationer er ofte partiske til det ensidige og ukritiske overfor egen indsats, i visse tilfælde grænsende til det sekteriske. De fleste af undergrundsbevægelserne ser desuden med stor skepsis på folk fra akademiske miljøer, hvis disse ikke er til sinds at stille sig direkte i de pågældende organisationers tjeneste.

I en avis anmeldelse af en bog der omhandler den sydafrikanske arbejderbevægelses historie fra 1900 til 1960, som Komm.S. Historie udgav sidste efterår, kritiseredes det, at vi angiveligt ser Sydafrika som det sidste "sted på jorden, hvor verden ikke er gået af lave, og hvor uforfærdede fagforeningsledere og partiinspirerede frontorganisationer bekæmper en fascistisk monopol-kapital." Det er klassekamp, som er til at forstå.

Selvom der er en god del fordrejning i anmeldelsen, er der vel noget om snakken. Vi opfatter i det mindste emnet som specielt relevant, fordi Sydafrika er et af de få brændpunkter i den internationale klassekamp, hvor arbejderklassen gennem de sidste 15 år, i stigende grad har mobiliseret sig selv med et vist håb om gennembrud.

I den aktuelle globale situation, befinder den industrialiserede verdens to hovedblokke sig i en form for ligevægtssituation eller magtbalance, der kun kan ændres gennem langvarig konkurrence mellem de forskellige samfundstypers økonomiske potentialer, idet en mere direkte konfrontation for begge siders vedkommende må anses for utænkelig. I denne konkurrencesituation har det vestlige system i nogen grad købt sig fri fra sociale oprør, bl.a. ved hjælp af de lave verdensmarkedspriser på råvarer og de høje lånerenter, det har påtvunget den tredje verden. Set i sammenhæng med den svagere konsolidering af de samfundsmæssige strukturer i udviklingslandene er det derfor ikke mærkeligt, at det hovedsagelig er her erklærede socialistiske omvæltninger og udviklinger, med større eller mindre succes, har fundet sted.

I dette verdensrevolutionære perspektiv indtager Sydafrika en særstilling. Som det højst industrialiserede land i Afrika ville en socialistisk orienteret udvikling i Sydaf-

rika være af stor betydning for økonomisk og politisk selvstændighed i mange lande syd for Sahara.

Det er jo normalt at karakterisere socialismen som et samfundssystem hinsides kapitalismen. Socialistiske udviklinger har da også mødt store vanskeligheder i ultra lavt udviklede lande. I denne sammenhæng ville den industrielle tradition og den store velorganiserede arbejderklasse i Sydafrika kunne bidrage med nye kræfter. Også de regionale økonomiske samarbejdsorganisationer, eksempelvis SADCC, og Syd-syd samarbejdet i det hele taget, ville få ny dynamik under en sådan proces.

Omvendt vil en neokolonialistisk-liberal udvikling, eller i værste fald, en sejr for de mest konservative kræfter i Sydafrika, forstærke de afrikanske landes tiltagende afhængighed af verdensmarkedet og vestlige kapitalcentre.

Der er således en klar Øst-Vest dimension i Sydafrikas konfliktfyldte situation. Som regional konflikt betragtet hører det sydlige Afrika til de to eller tre vigtigste konfrontationspunkter i den globale kappestrid mellem verdenssystemerne. Især Vesttyskland, England, Japan og USA vil, i det omfang den hjemlige opinion tillader det, givetvis satse meget på at beholde Sydafrika i den vestlige lejr.

Udviklingen i Sydafrika vil altså få konsekvenser ikke blot for hele det sydlige Afrika, men med stor sikkerhed også for dansk udenrigsøkonomi, den danske bistandspolitik og det nordiske udviklingssamarbejde for regionen. I sidste instans vil hele den vestlige verdens handels- og investeringsmønster i forhold til Afrika blive berørt.

Både det officielle Danmarks udenrigspolitik, især på sanktionsområdet, og dansk fagbevægelses holdning, er i de senere år blevet tvunget til et mere afklaret forhold til situationen i Sydafrika og understøtter tendentielt en progressiv udvikling. Der er imidlertid stadig laurbær at vinde på dette felt. For den danske regerings vedkommende især i forhold til EF-partnersnes praksis overfor Sydafrika og for dansk LO's vedkommende i forholdet til den illegale, eksilerede fagbevægelse, SACTU.

Der er kort sagt nok der taler for vigtigheden af dybtgående, realistiske analyser af Sydafrikas nyeste historie og aktuelle udvikling.

2.1 Status for Sydafrikas kommunister

Interview med Brian Bunting, redaktør af African Communist.

Ved Hans Erik Stolten.

Brian Bunting er redaktør af de sydafrikanske kommunisters tidsskrift, "African Communist" og er samtidig en af partiets få officielle talsmænd overfor offentligheden. Interviewet med ham fandt sted for i efteråret 1987 i London, hvor en del af partiets organisation uden for Sydafrika befinder sig. Han forbeholdt sig ret til at ændre tid og sted for mødet med kort varsel. Det Sydafrikanske sikkerhedspoliti udviser en ubehagelig interesse for partiets aktiviteter og likvideringer af medlemmer, der befinder sig i Sydafrika eller i nærheden af dets grænser forekommer. For kort tid siden afslørede planer om at bortføre ledende eksilsydfrikanere fra London.

Brian Bunting blev i 1948 redaktør af avisen "Guardian". Efter forbudet mod partiet og dets presse i 1950 stod han i spidsen for en række aviser med kort levetid, hvoraf den sidste: "Spark", blev lukket af regeringen i 1963. Samtidigt fik Brian Bunting forbud mod at producere nogen form for materiale beregnet på offentliggørelse. Bunting blev i 1952 valgt til det sydafrikanske parlament som repræsentant for den afrikanske befolkning i Western Cape, men blev bortvist fra dette i 1953 i henhold til loven om undertrykkelse af kommunisme. Fra 1952 havde han forbud mod deltagelse i møder, og i 1960 blev han sammen med sin kone Sonia interneret under undtagelses-tilstanden efter Sharpeville-massakren. I 1962 kom han påny under husarrest, og i 1963 så han sig nødsaget til at forlade Sydafrika sammen med sin kone. Brian Bunting er mangeårigt medlem af SAPC's centralkomite og har modtaget flere internationale journalistpriser og medaljer. Han er forfatter til bøgerne "The Rise of the South African Reich" (1964/69) og "Moses Kotane. South African Revolutionary" (1975/86), han har redigeret samlingen: "South African Communists Speak 1915-1980" (1981).

HES: Hvordan arbejder SACP i Sydafrika og som eksilorganisation?

BB: Af sikkerhedsgrunde kan jeg ikke sige ret meget konkret om vores arbejdsformer, men partiets afdelinger opererer i høj grad i selve Sydafrika. Alligevel er partiet ikke tilfreds med situationen, og den sidste partikongres besluttede at genetablere partiets centrale organer inden for Sydafrikas grænser. Dette er sket for nogle sektioners vedkommende, og flere vil følge efter.

Med hensyn til partiets arbejde udenfor Sydafrika, så ønsker vi ikke at opfatte os selv

som en eksilorganisation, selvom partiets ledelse for tiden er tvunget til at opholde sig i udlandet. Vi har vores medlems- og arbejdsbasis i Sydafrika. Partiet er naturligvis en illegal organisation og kan ikke operere åbent, hverken indenfor eller udenfor Sydafrika. Kun partiets formand og generalsekretær og enkelte andre ledende medlemmer, der i forvejen er kendt af offentligheden, har lov til at sætte sig ud over reglen om anonymitet. Vi er et lille parti, ikke noget masseparti rent medlemsmæssigt. Partiet fungerer på basis af den demokratiske centralisme og medlemmerne tager del i valgene til partiets ledelser overalt, hvor dette overhovedet er muligt. Efter at ANC har åbnet dørene for hvide, er partiets medlemmer også medlemmer af ANC. Partiet arbejder ikke udadvendt i noget stort omfang udenfor Sydafrikas grænser. I befrielsesbevægelsen er der enighed om, at det først og fremmest er ANC, der står som den samlede frihedskampes repræsentanter.

Redaktionen for en del af vores publikationer befinder sig her i London. "African Communist", der er partiets mest betydningsfulde tidsskrift, når ud til det meste af verden, inklusive Sydafrika. Det har et stigende oplag på nu ca. 17.000.

Vores nyhedsblad "Umsebenzi" er først og fremmest rettet mod en målgruppe i selve Sydafrika og frihedsbevægelsens daglige resultater i kampsituationen der. Desuden fremstiller vi en del aktuelle pjecer til brug inden for landets grænser, og vi ved, at det materiale vi laver bliver læst i Sydafrika i ret stort omfang. Vores seneste udgivelse om den store minearbejderstrejke i 1946 er blevet distribueret i de sydafrikanske guldminer. Udover vores arbejde her bliver der naturligvis produceret en hel del materiale i selve Sydafrika, som vi aldrig ser. Fornylig blev flere kammerater i Sydafrika stillet for retten for at omdele disse ting.

HES: Partiet må trods alt have en rimelig stor indflydelse i Sydafrika. Når man ser TV-reportager fra de sorte forstæder bærer ungdommen partiets symboler, og revolutionære holdninger og former er udbredte i befrielsesbevægelsen?

BB: Ja, jeg tror vi har stor indflydelse. Partiets ideer er udbredte i den sorte befolkning og jeg tror, at vi i tidens løb har øvet stor indflydelse på ANC alene i kraft af, at alle vores medlemmer også har været medlemmer af ANC eller andre dele af kongresalliancen lige fra begyndelsen. Lige fra partiets dannelse i 1921 har mange kammerater deltaget i ANCs arbejde på øverste plan. Jeg kan blot nævne Moses Kotane, J.B. Marks, Joe Slovo og andre. Det betyder også, at der er fuld tillid i forholdet mellem partiet og ANC. Spørgsmålet om partiets indflydelse i ANC optager naturligvis mange, ikke mindst frihedskampens modstandere. Jeg ved ikke om jeg kan sige andet, end, at det i mange år ikke har givet særlige problemer indenfor modstandsbevægelsens rækker. Vi har haft indflydelse på ANC, og ANC har også haft indflydelse på partiets holdninger. Den højere prioritering i partiet af den nationale kamp, som et nødvendigt led

i kampen for socialisme, skyldes i høj grad ANCs indflydelse. Naturligvis har der været forsøg på at skille partiet fra ANC, ikke alene fra den sydafrikanske regerings side, men også fra den engelske og den amerikanske regering og fra forskellige vestligt orienterede organisationer, bl.a. den vestlige fagforenings-internationale ICFTU. Der er også kræfter inden for ANC, som ikke bryder sig om samarbejdet med kommunisterne, men det er ikke længere et så alvorligt problem, som det har været i tidligere perioder. Der er stadig nationalistiske elementer indenfor ANC, som en naturlig konsekvens af at ANC er en meget bred organisation, der arbejder på tværs af classeskel. Arbejderklassens indflydelse i ANC er dog stor og stadig voksende, bl.a. som en følge af partiets indsats.

HES: Hvad er partiets aktuelle strategi i befrielseskampen? Holder I stadig fast ved teorien om indre kolonialisme og tesen om revolution i to faser?

BB: Der har været en udvikling i partiets teori, men de grundlæggende begreber er blevet fastholdt. "Frihedserklæringen" bliver stadig betragtet som partiets aktionsprogram på kortere sigt. Det er det stærkeste holdpunkt for partiets og ANCs fælles interesser. Selvfølgelig har mange forhold ændret sig siden vedtagelsen af partiets program i 1962, men partiets teori om indre kolonialisme svarer stadig til den sydafrikanske virkelighed og derfor er det den nationale befrielse, der er målet for den aktuelle fase i modstandskampen. Der er sket en vis udvikling i teorien om revolution i to faser. Tidligere betragtede man de to stadier; national-demokratisk revolution og socialistisk revolution på en skematisk måde, som tidsmæssigt adskilte. Vi ser ikke længere de to stadier som nødvendigvis adskilte og jeg tror, at det også er en opfattelse der er ved at brede sig i ANC.

Det vil i det mindste være forkert at sætte kampen for national befrielse op som en modsætning til kampen for socialisme, men vi er stadig uenige med de, der betragter kampen for national befrielse som betydningsløs, og som hævder, at vi burde koncentrere alle kræfter om øjeblikkeligt at rejse en socialistisk revolution uden at bruge tid på endnu bredere formulerede demokratiske krav. Vi mener, at de to stadier skal ses som en sammenhængende kamp, hvor den nationale befrielse og etableringen af demokratiske former danner basis for den videre udvikling mod socialisme. Der har været ført en intens diskussion om dette emne i "African Communist" og vores teori udvikles i tæt forbindelse med den faktiske frihedskampes erfaringer.

HES: Er der nogen risiko for, at apartheid-regeringens "reformpolitik" kan svække kampen for et virkeligt demokrati?

BB: Regeringen forsøger naturligvis uafbrudt at splitte den sorte befolkning bl.a. efter etniske linjer og ved økonomisk "del og hersk politik"; først og fremmest ved at

udskille de farvede fra inderne, således som vi har set det med det nye valgssystem. Det er stort set mislykkedes. Majoriteten af indere og farvede har fuldstændig afvist at lade sig købe på denne måde. Hvad afrikanerne angår, så blev ANC skabt i 1912 netop med det mål at bringe de forskellige etniske grupper sammen i kampen mod raceundertrykkelsen, og det er i vidt omfang lykkedes. Der vil naturligvis være problemer i lang tid fremover. Det nationale spørgsmål løses ikke fra den ene dag til den anden, men på trods af splittelsesbevægelser som bl.a. Buthelezi's "Inkatha-bevægelse", så styrkes den nationale samling stadig mere, og jeg tror, at Buthelezi's påstande om, at hans Inkatha-bevægelse er den største frihedsbevægelse i Sydafrika, ville falde fuldstændigt på gulvet ved et frit valg. Inkatha bygger først og fremmest på magt og tvang. Medlemskab er simpelthen nødvendigt for at overleve i Buthelezi's bantustan, Kwa-zulu; ellers får du ingen bolig eller pension. Du får indskrænket din bevægelsesfrihed. Du kan få frataget din landbrugsjord og blive udsat for fysiske overgreb.

Angående spørgsmålet om ændring gennem reform: Alle de reformer som regimet har introduceret indtil nu, har været ineffektive og har ikke medført grundlæggende ændringer. De har ikke ført til nogen mindskelse af de fundamentale modsætninger i det sydafrikanske samfund. Intet tyder på, at de foreslåede reformer vil medføre nogen form for stabilitet.

HES: Men er der ikke stadig lang vej tilbage for et gennembrud i frihedskampen? Hvad er partiets strategi for at løse magtspørgsmålet?

BB: Det er rigtigt at apartheid-regimet er fysisk stærkt når det kommer til militær magt-anvendelse, men hvis vi lige nu havde kapaciteten til at give et gevær til hver familie i de sorte forstadsområder, ville regimets dage være talte. Folket er parat til aktion og mobiliserer sig selv i utroligt omfang, og folket viser at det har viljen til at handle, sådan som det også kunne ses af de omfattende strejkebevægelser i forbindelse med valget til det hvide parlament i foråret 1987. Antallet af sydafrikanere, der deltog i disse strejker, var i virkeligheden langt større end tallet på de, der deltog i valgbehandlingen. På baggrund af mange års organisatoriske kamperfaringer ved folket, hvordan det skal handle i solidaritet. Vi er altså i stand til, ved given lejlighed, at mobilisere den sorte befolkning. Dette kan tage forskellige former: strejkekampe er en af dem, men optrapningen af den væbnede kamp er også en af mulighederne. I det lange løb er der ikke noget alternativ til skabelsen af en modstyrke mod regimets magt.

Den internationale solidaritet er også af fundamental betydning i kampen. Boykot-bevægelsen har været effektiv.

Det er muligt at regeringen føler en vis sikkerhed i bevidstheden om sin nuværende militære overlegenhed, men kendsgerningen er, at apartheid-systemets position er sva-

gere end nogensinde før, og jo længere kampen fortsætter, jo sværere vil det blive for dem at bevare stabiliteten. Folket vil ikke stoppe kampen. Den næste fase i modstanden vil omfatte en styrkelse af befolkningens muligheder for at forsvare sig selv imod regimets overgreb. Dette vil blive en langvarig og bitter proces.

Endelig spiller magtbalancen på verdensplan også en rolle for resultater i frihedskampen. Ændringer i styrkeforholdet, der svækker imperialismen og styrker den socialistiske del af verdenen og den alliancefri bevægelse, vil også svække den racistiske syd-afrikanske kapitalisme.

HES: Vil et befriet Sydafrika kunne holde sammen og fungere økonomisk?

BB: Det er jo ikke en del af vores program, at kaste de hvide i havet, og den sydafrikanske økonomi vil også i nogen grad fremover være afhængig af hvide specialister. Jeg tror, at majoriteten af den hvide befolkning vil acceptere, at blive og arbejde i Sydafrika - også under ændrede betingelser. Selv om de hvides valg for nylig viste et skridt til højre, så har der samtidig været en vis åbning mod venstre. "Afrikaanerdøm", de hvide boeres stærke, forenede, ideologiske kompleks, er ikke længere en enig front. Den sorte befolknings modstand har formået at splitte den. Og ikke bare den ekstremt konservative retning. Flere og flere afrikaanstalende intellektuelle ser med dyb skepsis på apartheid. Der vil formodentlig ske en yderligere polarisering, hvor mange hvide, i begyndelsen, vil rykke længere til højre, men blandt en voksende del af den hvide befolkning vil der samtidig brede sig en mere realistisk holdning.

Der er ingen anden mulighed for stabilitet i Sydafrika end i det grundlag, som "Frihedserklæringen" giver.

HES: Anser du Sydafrika for at være fascistisk i forholdet til den sorte befolkning?

BB: Nej, i den nuværende udviklingsfase vil jeg ikke karakterisere Sydafrika som værende fascistisk efter vores traditionelle definition af det begreb. Fascisme omfatter en tæt sammenslutning mellem erhvervslivet og statsmagten omkring en kontra-revolutionær politik, der især indebærer en total undertrykkelse af arbejderklassen. I Sydafrika er situationen en lille smule anderledes. I dag er de fleste dele af fremstillingsindustrien i realiteten dybt skeptiske overfor apartheid i dens nuværende form. Dette gælder både for den engelsk-talende og den afrikaans-talende del af kapitalen. Simpelthen fordi de kan se, at systemet er ødelæggende for forretningslivet. I 1980 var udbyttet af de amerikanske investeringer i Sydafrika omkring 40%, i 1984 var dette faldet til 17%, og i dag er det formodentlig negativt. Apartheid virker som bremse på den kapitalistiske økonomi i dens højtudviklede stadie. En fortsat vækst i økonomien kræver opfyldelsen af arbejderklassens mest basale behov. Et større udbud af uddan-

nede afrikanere og en stigende afrikansk købekraft er nødvendig for at sikre industrien et reelt marked for køb af arbejdskraft og for afsætning af produkter. Mange af de reformforslag, som erhvervslivet har stillet, går langt ud over nationalist-regeringens forestillinger og man finder heller ikke længere helt den samme identifikation mellem erhvervslivet og nationalistpartiet i Sydafrika som mellem f.eks. storkapitalen og nazi-partiet i 30'ernes og 40'ernes Tyskland.

Apartheid repræsenterer et forsøg fra visse dele af den hvide befolkning på, ved hjælp af forøget undertrykkelse og magtanvendelse, at cementere magtstrukturer og privilegier i en situation med et stadig større pres fra det sorte flertal.

HES: Hvordan vil du beskrive den hvide arbejderklassens positioner? Er der overhovedet nogle progressive tendenser?

BB: Det er lykkedes for den herskende klasse i Sydafrika at forhindre enhed i den samlede arbejderklasse ved at give de hvide arbejdere en privilegeret position, og i forhold til frihedskampen har den hvide arbejderklasse stort set taget stilling for regimet. Således henter det ultra-reaktionære konservative parti sin største opbakning blandt hvide minearbejdere. Den hvide arbejderklassens situation anskueliggøres godt ved sammenbruddet af den hvide faglige landsorganisation, TUCSA i 1983, og dens nedlæggelse i 1986. En sådan LO var ganske simpelt blevet overflødig og meningsløs for de hvide arbejdere. De traditionelle hvide fagforeninger bliver i stigende grad irrelevante i lyset af de stærke sorte faglige kamporganisationer.

Ikke desto mindre er det min overbevisning, at mulighederne for en forståelse med de hvide arbejdere efterhånden vil vokse. Der vil nok altid være en hård kerne af racistiske hvide, men mange vil indse det frugtesløse i en sådan konflikt og allerede nu er der visse af de tidligere TUCSA-fagforeninger, der forsøger at finde en fælles basis med den sorte fagbevægelse.

I det lange løb vil den hvide arbejderklasse kun have valget mellem at samarbejde med de sorte arbejdere eller at miste al indflydelse.

Fra ANC's side har man for nyligt sat en offensiv ind overfor de mere fornuftige kredse blandt de hvide med tilbud om samarbejde bl.a. ved at åbne for hvidt medlemskab, ved opfordring til militærnægtelse og boykot af de hvide valg og ligeledes ved appeller til de hvide kirkelige organisationer om deltagelse i modstanden og ved at forsikre det hvide mindretal om, at et fremtidigt Sydafrika med ANC i en ledende position ikke vil være en trussel mod de hvides fortsatte eksistensmuligheder.

3.1 Kolonialisme af en særlig type

Ben Molapo

I de sidste par år har der været en livlig debat om, hvordan man bedst kan give en generel karakteristik af undertrykkelsen i Sydafrika. Debattens intensitet afspejler den tiltagende kamp i vort land - såvel som det væsentlige i at have en korrekt og præcis teori for kampen. En del af debatten har beskæftiget sig med begrebet "kolonialisme af en særlig type" (herefter KST) (1). Dette generelle begreb, som indtager en central rolle i vores partiprogram fra 1962, "Vejen til Sydafrikas Frihed", er blevet angrebet fra to forskellige lejre.

Fra højrefløjen forsøger Reagan- og Thatcher-politikken fortalere uafledeligt at tilsløre det koloniale aspekt af den sydafrikanske undertrykkelse. De fastholder, at regimet i Sydafrika, "hvor frastødende det end måtte være", er en uafhængig, legitim og selvstændig enhed, "som ikke er værre end mange andre autoritære regimer". Med disse argumenter prøver de at nedtone betydningen af vor kamp, således at den - fra at være en fuldt udfoldet anti-kolonialistisk kamp - fremstår som var den alene en kamp for borgerrettigheder. Set fra dette perspektiv bliver apartheid-regimet den væsentlige formidler af relevante forandringer.

Vi vil imidlertid vende opmærksomheden mod de argumenter imod KST, begrebet om kolonialisme af en særlig type, vi hører fra venstre. Kogt ned til det væsentlige er der fra venstre rejst tre kritikpunkter mod KST: (2)

1. KST bliver fremstillet, som om det ikke byggede på den historiske materialisme; at begrebet - med god vilje - højest kan betragtes som et beskrivende udtryk, der mangler videnskabeligt grundlag.

2. Der bliver argumenteret for, at vi tilslører den relativt fremskredne karakter af kapitalismen i vores samfund ved at anvende KST som begreb. Som et resultat af dette skulle vi også tilsløre nødvendigheden af arbejderklassens ledende rolle i frihedskampen.

3. Begrebet om KST er forældet, eller "falmet" (som én kritisk artikel skriver); det er ikke i stand til at omfatte mange af de bemærkelsesværdige sociale og økonomiske forandringer i Sydafrika. Kritikerne argumenterer i særdeleshed for, at begrebets tilgang leder os til at tale om en bred folkets lejr omfattende alle undertrykte lag og klasser. De argumenterer videre, at denne tilgang ser bort fra den betydningsfulde tilsynskomst af klasseskel mellem sorte og i særdeleshed udviklingen af et sort borgerskab.